

3. Kuljetuskerros

3.1. Kuljetuspalvelu

- 'End- to- end'
  - prosessilta prosessille looginen yhteys
    - portti
  - verkkokerros koneelta koneelle
    - IP-osoite
- peittää verkkokerroksen puutteet
  - jos verkkopalvelu ei ole riittävän hyvä, sitä voidaan parantaa kuljetuskerroksella
    - kuljetuskerros huomaa verkkokerroksen kadottamat paketit ja pyytää niiden uudelleenlähetystä

11/13/2002

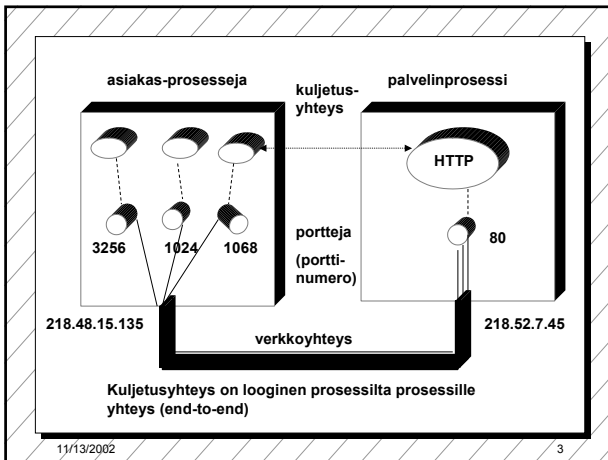
1

Sovelluksien datavirtojen erottaminen

- IP-osoite
  - osoittaa koneen yksikäsitteisesti
- Sovellusprosessi tunnistetaan porttinumerosta (16 bittiä =>0-65535)
  - jokaisessa lähetetyssä segmentissä on
    - lähettäjän porttinumero
    - vastaanottajan porttinumero
- Yleisillä palvelimilla omat varatut porttinumerot (0-1023)
  - SMTP 25, HTTP 80, jne

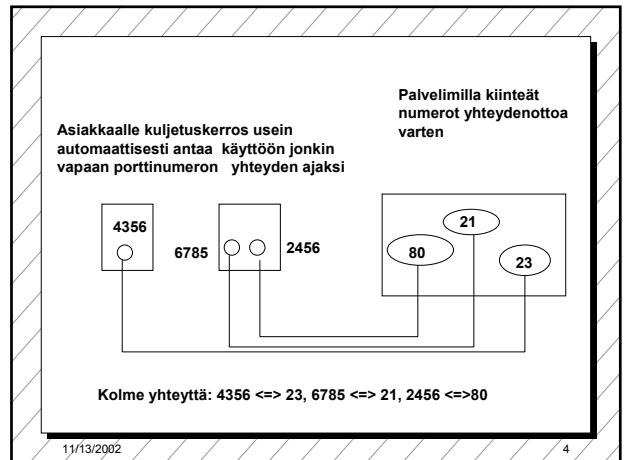
11/13/2002

2

11/13/2002

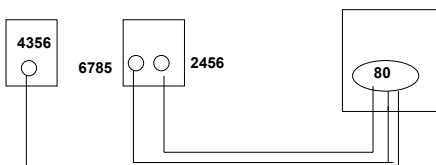
3

11/13/2002

4

Tarvitaan sekä lähteen että kohteen porttinumerot

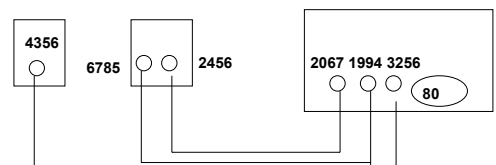

Kolme yhteyttä: 4356 <=> 80, 6785 <=> 80, 2456 <=> 80

11/13/2002

5

Palvelimissa yhteyksille uudet porttinumerot, jotta portti 80 voi ottaa vastaan uusia yhteyksipyyntöjä

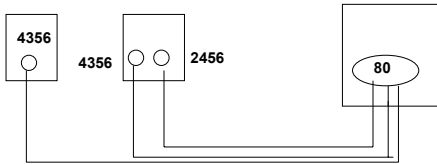

Kolme yhteyttä: 4356 <=> 3256, 6785 <=> 1994, 2456 <=> 2067

11/13/2002

6

Eri koneissa voidaan ottaa sama numero!

Kolme yhteyttä: 4356 <=> 80, 4356 <=> 80, 2456 <=> 80!
 Kuljetusyhteydellä käytetään apuna myös IP-osoitetta:
 => koneilla eri IP-osoitteet, joten yhteydet pystytään erottamaan

Sovelluksen vaatimuksia kuljetuspalvelulle:

- Virheetön, luotettava
- järjestyksen säilyttävä
- kaksoiskappaleet karsiva
- mielivaltaisen pitkiä sanomia salliva
- vuonvalvonnan mahdollistava

Verkkokerros kuitenkin voi

- kadottaa sanomia
- toimittaa sanomat epäjärjestyksessä
- viivyttää sanomia satunnaisen pitkän ajan
- luovuttaa useita kopioita samasta sanomasta
- rajoittaa sanomien kokoa

kuljetuspalvelut parantavat verkkopalveluja

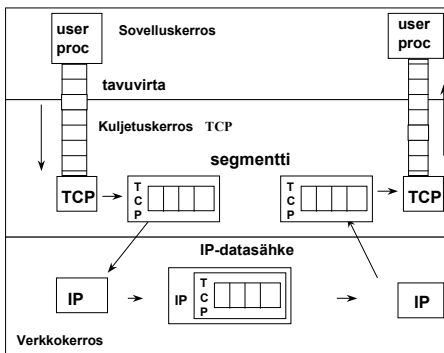
Sovelluksen näkemä palvelun laatu (Quality of Service, QoS)

kuljetuskerroksen palvelut
 verkkokerroksen palvelut

kuljetuskerroksen palvelut
 verkkokerroksen palvelut

Internetin kuljetuskerros

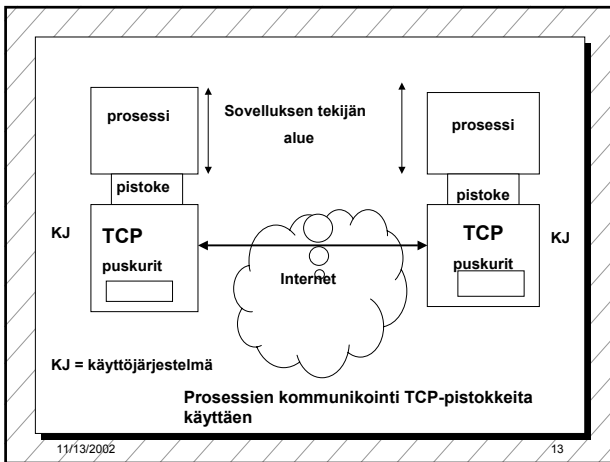
- UDP (User Datagram Protocol)
  - yhteydetön, epäluotettava palvelu
- TCP (Transmission Control Protocol)
  - yhteydellinen, luotettava palvelu
    - virhevalvonta
      - havaitsee ja korjaa siirrossa syntyneet virheet
    - vuonvalvonta
      - ei ylikuormita vastaanottajaa
    - ruuhkanvalvonta
      - huolehtii ettei verkko pääse ruuhkautumaan

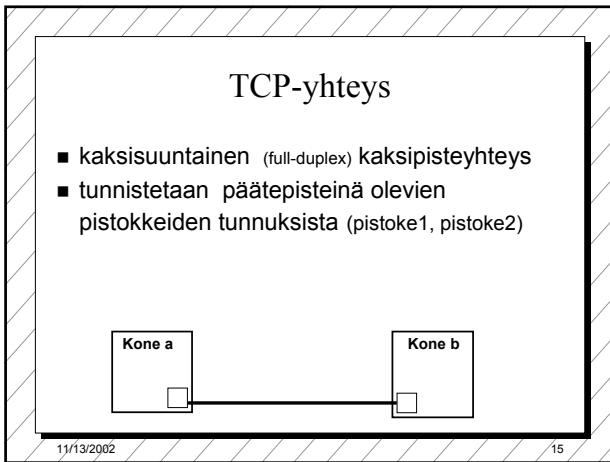
TCP: prosessilta prosessille - tavuvirta

Pistokerajapinta (Socket interface)

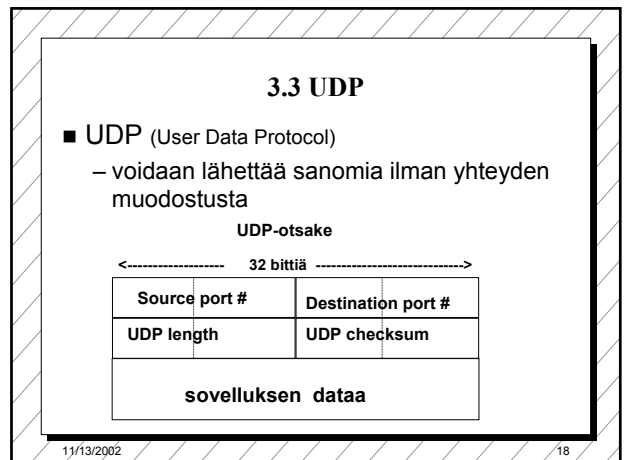
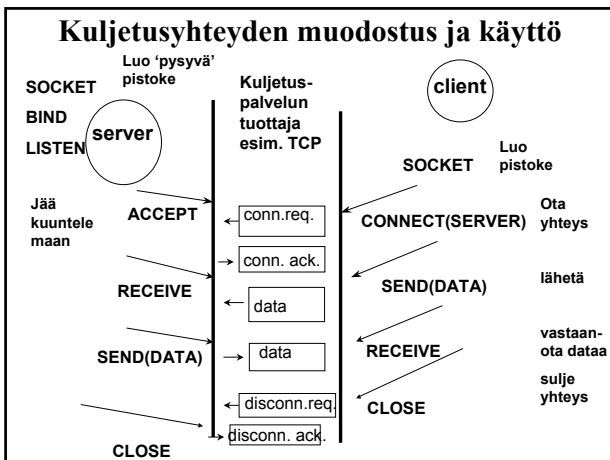
- Verkkopalvelun ja sitä käyttävän sovelluksen rajapinta
  - yleensä käyttöjärjestelmän tarjoama palvelu
  - pistokerajapinta alunperin Berkeley Unixin mukana, nyt lähes kaikissa käyttöjärjestelmissä
  - miten verkkoprotokollan tarjoamiin palveluihin päästään käsiksi sovelluksesta

- pistoke (socket)
    - TCP-yhteyden päätepiste sovellukselle
      - lähettäjällä ja vastaanottajalla oma pistoke
    - pistokenumero 48 bittiä
      - koneen 32 bitin IP-osoite
      - 16 bitin porttinumero
- 11/13/2002 14

- ### TCP:n pistokeprimitiivit
- SOCKET luo uuden yhteyden päätepistepistoke
  - BIND anna pistokkeelle osoite
  - LISTEN halukas vastaanottamaan yhteyksiä
  - ACCEPT jää odottamaan yhteyksirytkä
  - CONNECT yritä muodostaa yhteys
  - SEND lähetä dataa yhteyttä pitkin
  - RECEIVE vastaanota dataa yhteydeltä
  - CLOSE pura yhteys (symmetrinen)
- 11/13/2002 16

UDP-tarkistussumma

- Virheen havaitsemista varten otsakkeeseen liitetään tarkistussumma
  - kaikki segmentin 16 bitin sanat lasketaan yhteen ja summasta otetaan yhden komplementti
    - = muutetaan ykköset nolliksi ja nollat ykkösiksi
  - vastaanottaja laskee taas kaikkien segmentin sanojen (mukana myös tarkistussumma) summan
    - jos tulokseksi saadaan 16 ykköstä, niin ok!

11/13/2002

19

Esimerkki

- Lasketaan yhteen kolme 8 bitin mittaista sanaa:

- Lähettäjä vastaanottaja

1011 0100	1011 0100
0111 0101	1111 0101
1000 1101	1000 1101
=====	0100 1001
1011 0110	=====
	0111 1111

0100 1001
Yhden komplementti

11/13/2002

20

- Miksi tarvitaan tarkistussumma?
  - Kaikki siirtoyhteyserrokset eivät suorita tarkistuksia
- UDP-tarkistussumma ei ole kovin tehokas havaitsemaan virheitä!
- Se ei myöskään yritä toipua virheistä!
  - Jotkut toteutukset voivat tuhota virheellisen segmentin
  - jotkut antavat se sovellukselle varoituksen kera

11/13/2002

21

UDP:n etuja:

- Yhteydetön
  - aikaa ei kulu yhteyden muodostamiseen ja purkamiseen
  - ei tarvita resursseja yhteyden tilatietojen ylläpitoon
- Otsake (= 8 tavua) pieni => pieni yleisrasite => lisää tehokkuutta
- Ruuhkanvalvonta ei säännöstele liikennettä

11/13/2002

22

Tehtäviä:

- Lähetetään 10 tavun viesti UDP:llä.
  - Miten kauan kestää lähettäminen, jos lähetyksenopeus on 56 kbps?
    - $10 \text{ tavua} + 8 \text{ tavua} = 18 * 8 \text{ b} = 144 \text{ bittia}$
    - $144 \text{ b} / 56 \text{ 000 b/s} = 2.57 \text{ ms}$
  - Miten suuri on etenemisviive, jos etäisyys lähettäjältä vastaanottajalle on 1000 km?
    - $1000 \text{ km} / 200 \text{ 000 km/s} = 5 \text{ ms}$
  - Miten suuri on UDP-otsakkeen aiheuttama yleisrasite (overhead)?
    - $8/18 = 0.44$ eli 44 %

11/13/2002

23

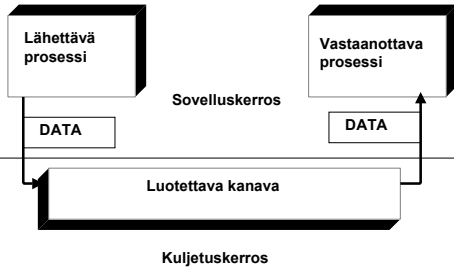
UDP:n käyttö

- Vaikka UDP on epäluotettava, se sopii monien sovellusten tarpeisiin:
  - Remote file server (NFS)
  - multimedia
  - Internet-puhelin
  - verkon hallinta (SNMP)
  - reititys (RIP)
  - nimipalvelu (DNS)
- Miksi nämä sovellukset suosivat UDP:tä?

11/13/2002

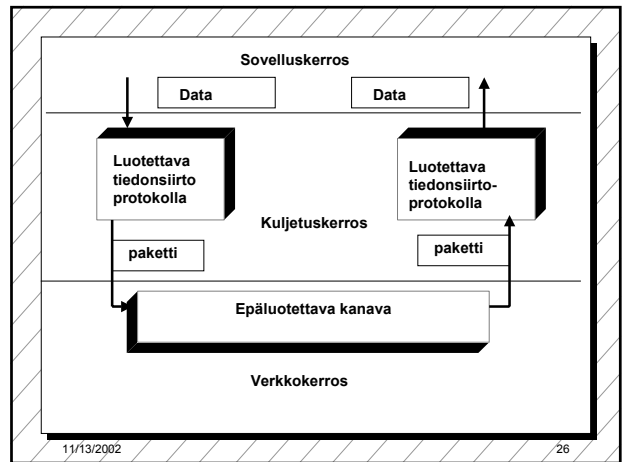
24

3.4 Luotettava tiedonsiirto

11/13/2002

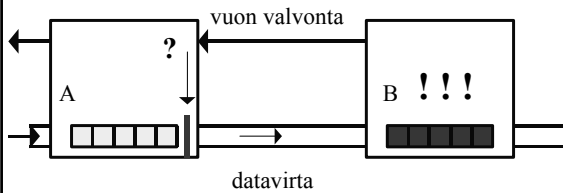
25

11/13/2002

26

Vuon valvonta

- X-ON / X-OFF : GO! | STOP!

Kohinainen kanava

- sanoma vääristyy => virhetarkistus
- sanoma katoaa => numerointi, ajastin ja uudelleenlähetys
  - duplikaattien havaitseminen
- sanoma viivästyy => rajallinen elinaika
- sanomien järjestys muuttuu => järjestäminen

Yksinkertainen Stop and wait -protokolla

- Oletus
  - virheetön siirto => ei huolta virheistä, mutta vuonvalvontaa tarvitaan
- lähettäjä
  - lähettää sanoman
  - odottaa lupaa lähettää seuraava sanoma
- vastaanottaja
  - käsittelee sanoman
  - lähettää tiedon (=antaa luvan) lähettäjälle

11/13/2002

29

Entä jos virheitä?

- Sanomissa virheitä tai sanomat voivat puuttua kokonaan
- Myös kuittaukset voivat kadota
- Tarvitaan
  - virheen havaitseminen ja korjaaminen
    - tarkistussumma
    - kuittaus
    - uudelleenlähetys
  - sanomien numerointi
  - uudelleenlähetysajastin

11/13/2002

30

Monimutkaisempi "stop and wait"-protokolla

■ ajastin lähettäjälle

- jos kuittausta ei kuulu, sanoma lähetetään automaattisesti uudelleen
- **kuittaus: ACK = 'ok, lähetä seuraava'**
- **uudelleenlähetys synnyttää kaksoiskappaleita!**

■ Sanomanumerointi

- jotta vastaanottaja tunnistaa kaksoiskappaleet
- Miten paljon numeroita tarvitaan?
  - » Numero vie tilaa sanomassa!

Stop and wait -protokollan suorituskyky

- Esim. satelliittiyhteydellä
  - 50 kbps, kiertoviive ~520 ms, sanoma 1000 bittiä
  - kanavan käyttöaste < 4%
- => lähetetään useita sanomia ja sitten vasta odotetaan kuittauksia
  - **ideaali: lähetykset liukuhihnalla (pipeline)**
    - lähetykset ja kuittaukset limittyvät
    - ei mitään odottelua
    - lähetyiskanava koko ajan käytössä
  - suorituskyky kasvaa

Liukuvan ikkunan protokolla

(Sliding Window)

■ Lähetsikkuna

- ikkunan koko
  - montako sanomaa saa korkeintaan olla kuittaamatta
  - järkevä koko riippuu yhteyden tyypistä ja vastaanottajan kapasiteetista
  - kiinteä koko /vaihteleva koko
- sisältö = mitkä sanomat saa lähettää
  - sanomalla järjestysnumero
    - rajallinen, N bittiä => $2^{**}N$ arvoa
    - numerot käytettävä järjestyksessä

11/13/2002

33

- Lähettäjä joutuu odottamaan vasta, kun kaikki ikkunan sanomat on lähetetty
  - eli numerot käytetty

- Kun kuittaus saapuu => ikkuna liikuu
  - seuraavat numerot tulevat luvallisiksi

■ eli

- **lähettäjä: tietyllä hetkellä sallittujen numeroiden joukko = lähettäjän ikkuna**
  - mitkä sanomat saa lähettää "etukäteen" odottamatta kuittausta

11/13/2002

34

■ Vastaanottajan ikkuna

- kullakin hetkellä sallittujen numeroiden joukko
  - mitä sanomia suostuu vastaanottamaan
- **kuittaus muuttaa myös vastaanottajan ikkunan**

■ ikkuna pysäyttää sanomien lähetyksen

- seuraava sanomanumero ei ole lähetsikkunassa

■ ikkuna estää sanoman vastaanoton

- saadun sanoman numero ei ole vastaanottoikkunassa

Kun ikkunan koko on 1

- **Aina vain yksi sanoma kuittaamattomana**
  - => One Bit Sliding Window -protokolla
  - ~ stop and wait -protokolla
- sanomanumerot 0 ja 1 riittävät
- ACK-sanoma identifioi viimeksi vastaanotetun virheettömän sanoman
  - jotta kuittausduplikaatti ei voi kuitata väärää sanomaa
  - ACK ilmoittaa joko
    - » seuraavaksi odotetun sanoman numeron
    - » viimeksi vastaanotetun sanoman numeron

11/13/2002

36

■ Entä kun tapahtuu virhe?

- kaksi eri tapaa hoitaa
- toisto virheestä lähtien (go back n)
(tai paluu n:ään)
- valikoiva toisto (selective repeat)

11/13/2002

37

Toisto virheestä eli Paluu n:ään ('Go back n')

- virheellisen sanoman havaittuaan
  - vastaanottaja hylkää kaikkia sen jälkeiset sanomat eikä lähetä niistä kuittauksia
  - => sanomat hyväksytään vain oikeassa järjestyksessä
- kun lähettäjä ei saa kuittauksia,
  - sen lähetyksikuna 'täyttyy'
  - eikä se voi enää lähettää
- lähettäjän ajastimet laukeavat aikanaan ja
  - virheellinen sanoma
  - sekä kaikki sen jälkeen lähetetyt sanomat lähetetään uudelleen
- tehoton, jos paljon virheitä ja iso ikkuna

Valikoiva toisto

- vastaanottaja hyväksyy kaikki kelvolliset sanomat
  - se kuittaa sanomat
  - puskuroi ne ja toimittaa eteenpäin oikeassa järjestyksessä
    - » tarvitaan puskuritilaa
- lähettäjä ei saa kuittausta virheellisestä sanomasta
  - ajastin laukeaa ja sanoma lähetetään uudelleen
  - lähettää uudelleen vain virheellisen sanoman
  - ikkuna liukuu nytkin tasaisesti
    - » yksi puuttuva kuittaus voi pysäyttää lähetyksen

Kuittaukset

- ACK
  - kumulatiivinen ACK
    - tähän saakka kaikki ok!
    - Go-Back N
  - yksittäinen ACK
    - vain tämä ok!
    - Valikoiva toisto
- NAK-kuittaus
  - sanoma virheellinen tai puuttuu

11/13/2002

40

Negatiiviset kuittaukset

- NAK-kuittauksilla voidaan nopeuttaa uudelleenlähettämistä
  - vastaanottaja ilmoittaa heti virheellisestä tai puuttuvasta kehyksestä
  - ei ole tarpeen odottaa ajastimen laukeamista
- hyödyllinen, jos kuittausten saapumisaika vaihtelee paljon
  - ajastinta vaikea asettaa oikein

11/13/2002

41

■ NAK-kuittaukset voivat aiheuttaa turhia uudelleenlähetyksiä

- lähetys ja kuittaus menevät ristiin
- NAK-kuittauksen katoaminen ei haittaa
- implisiittinen uudelleenlähetys
  - ei NAK-kuittauksia
- explisiittinen uudelleenlähetys
  - käytetään NAK-kuittauksia

11/13/2002

42